

► 46. A feltételes mondat

A leggyakrabban használt közeg, ahol a Konjunktiv II előfordul, a feltételes mondat: *Ha ez lenne, akkor az lenne./Ha ez lett volna, akkor az lett volna./Ha ez lett volna, akkor most az lenne.*

Ez persze nem jelenti azt, hogy a *ha* után mindig Konjunktivot kell használnod. Ilyet is mondhatsz: *Ha ez van, akkor az van.* A mondatod németül is pont úgy fog felépülni, mint magyarul.

I. *Wenn Ingrid Schneewittchen ist, isst sie gerne Äpfel.*

Indikativ: Ha Ingrid Hófékerke, akkor szereti az almát.

II. *Wenn Ingrid Schneewittchen wäre, würde sie gerne Äpfel essen.*

Konjunktiv Präteritum: Ha Ingrid Hófékerke lenne, akkor szeretné az almát.

III. *Wenn Ingrid Schneewittchen gewesen wäre, hätte sie gerne Äpfel gegessen.*

Konjunktiv Plusquamperfekt: Ha Ingrid Hófékerke lett volna, akkor szeretete volna az almát.

A *ha* német megfelelője: *wenn, falls, sofern* (mindhárom KATI-val).

Használhatod még a következő kötőszókat is:

<i>außer wenn</i> (KATI)	kivéve, ha
<i>es sei denn, ...</i> (egyenes)	hacsak nem

írott nyelvi változatok:

<i>vorausgesetzt dass</i> (KATI)	feltéve, hogy
<i>angenommen dass</i> (KATI)	feltéve, hogy
<i>im Falle dass</i> (KATI)	abban az esetben, ha
<i>unter der Bedingung dass</i> (KATI)	azzal a feltétellel, hogy

Két szórendi megjegyzés:

1. Ha az egész feltételes mondatod a KATI-s résszel indul, a vessző után – mint rendesen – fordított szórend áll.
2. Ha unod a sok *wenn*-t, le is hagyhatod a mondatból, ez esetben viszont igével kezdődő fordított szórended lesz.

☞ Egyéb példák a feltételes mondat mindenfajta használatára:

Wenn Schneewittchen blond wäre, hätten sie die sieben Zwerge nicht bei sich einziehen lassen.

(Ha Hóféherke szőke lenne, nem engedte volna meg neki a hét törpe, hogy náluk lakjon.)

Hätte es den Apfel nicht gegessen, wäre es niemals Prinzessin geworden.

(Ha nem ette volna meg az almát, sosem lett volna hercegnő.)

Schneewittchen kann bei uns einziehen, vorausgesetzt dass es jeden Tag den Abwasch macht.

(Hóféherke beköltözhet, feltéve, ha minden nap elmosogat.)

Schneewittchen wird gerettet, es sei denn, der Prinz hat heute Nachmittag was Besseres vor.

(Hófehérke megmenekül, hacsak nem akad a hercegnek ma délután jobb dolga.)

Schneewittchen sieht in ihrem weißen Kleid fantastisch aus, außer wenn es regnet.

(Hófehérke remekül néz ki fehér ruhájában, kivéve, ha esik az eső.)

Sollten die sieben Zwerge außer Haus sein, darf der Prinz nicht zu Besuch kommen.

(Ha a hét törpe házon kívül van, nem jöhet a herceg látogatóba.)

▶ 47. Az óhajtó mondat

➡ Óhajtani magyarul a *bárcsak* szóval tudsz. Németül meg így:

*Wenn ich **bloß** den verdammtten Spiegel nie gefragt hätte!*

(Bárcsak sose kérdeztem volna az átkozott tükröt!)

*Wäre ich **bloß** so schön wie Schneewittchen!*

(Bárcsak olyan szép lennék, mint Hófehérke!)

*Ich **wünschte**, ich könnte Schneewittchen aus dem Weg räumen!*

(Bárcsak kiiktathatnám Hófehérekét!)

*Wenn ich **nur** wüsste, wo es jetzt ist!*

(Bárcsak tudnám, hol van most!)

✱ Az óhajtó mondat formailag hasonlít a *wennes* feltételes mondatra, csak a beleszúrt *nur/bloß/doch* szócskával tér el tőle. A szórendi szabályok is azonosak: ha van *wenn*, akkor KATI, ha elhagyod a *wennt*, a mondat igével kezdődik.

Óhajtó mondatban használhatod továbbá az *Ich wünschte, ...* kezdetű szerkezetet is.

▶ 48. *Mintha; túl fáradt ahhoz, hogy*

➡ *Fáradtnak tűnsz, **mintha** nem a régi volnál.*

*Kicsi gesztenye, barna a szeme, úgy mosolyog rám, **mintha** nem is tudnám.*

*És az eső csak hull, **mintha** minden cseppje ütné a zongorát.*

A kérdés nem az, ki énekli ezeket, hanem az, hogyan kell használni a *mintha* kötőszó német megfelelőjét.

als ob (KATI)

als wenn (KATI)

als (fordított)

Az *als ob*, *als wenn* után KATI van. Az *als* az *als wenn*ből nyerhető a *wenn* leghagyásával, utána fordított szórend. Mindhárom után Konjunktiv II szokott állni. A dalszövegeket most inkább nem fordítom le. Példaként legyen valami más:

Warum tust du so, als ob du nicht wüsstest, wer diese Songs singt?

(Miért teszel úgy, mintha nem tudnád, ki énekli ezeket a dalokat?)

Er starrte mich an, als könnte er nicht bis drei zählen.

(Bámult rám, mintha háromig sem tudna számolni.)

* *nem mintha* = **nicht dass** + KATI + Konjunktiv II

Lassen Sie mich es machen, nicht dass Sie nicht fantastisch wären.

(Hadd csináljam én, nem mintha nem lenne fantasztikus!)

* *túl fáradt ahhoz, hogy ...*

németül: **zu müde, als dass** + KATI + Konjunktiv II

Sie ist zu müde, als dass sie mich anlächeln könnte.

(Túl fáradt ahhoz, hogy rám tudjon mosolyogni.)

Sie war zu müde, als dass sie mich hätte anlächeln können.

(Túl fáradt volt ahhoz, hogy rám tudott volna mosolyogni.)

► 49. Egyéb mondattípusok Konjunktiv II-vel

⇒ Íme néhány példa a Konjunktiv II egyéb használatára.

*Es gab **nichts, was** sie nicht für ihre Schönheit tun würde, die böse Stiefmutter.*

(Nincs olyan, amit ne tenne meg szépségéért a gonosz mostoha.)

*Sie **wünscht sich**, Schneewittchen würde ihr in die Falle gehen.*

(Az kívánja, Hófehérke bárcsak belesétálna a csapdájába.)

*Die Stiefmutter wollte wissen, ob sie die Schönste ist, **sonst/andernfalls** hätte sie das Spieglein nicht gekauft.*

(A mostoha tudni akarta, ő-e a legszebb, különben nem vette volna meg a tükröt.)

*Schneewittchen wäre **fast/beinahe** in die Falle gegangen.*

(Hófehérke majdnem besétált a csapdába.)

Könntest du mir bitte sagen, ob ich die Schönste bin?

(Meg tudnád mondani, én vagyok-e a legszebb?)

A Konjunktiv II használatos még a függő beszédben, vö. ►127.

► 50. A Passiv

Vegyük a következő szituációt. Hősünk, Fritz tegnap elment egy tetoválóhoz, aki asz-szisztense segítségével egy szép sárkányt tetovált a karjára. Otthon nagymamáját, Kobritz nénit az ájulás kerülgette a tetoválás láttán.

Ma a történet szereplői beszámolnak az eseményről.

Fritz:

Ich habe mir einen Drachen auf den Arm tätowieren lassen.

(Sárkányt tetováltattam a karomra.)

Az ilyen szerkezetet műveltető szerkezetnek hívjuk, és a *lassen* segédigével képezzük, vö. ▶39. Erre a mondatra a továbbiakban nem lesz szükségünk, csak a teljesség kedvéért hoztam fel.

A tetováló asszisztense:

Der Tätowierer hat einem Jungen einen Drachen auf den Arm tätowiert.

(A tetováló sárkányt tetovált egy fiú karjára.)

Ez lesz a cselekvő mondatunk (Aktiv).

Frau Kobritz:

Dem kleinen Fritz wurde ein Drache auf den Arm tätowiert.

(A kis Fritznek sárkányt tetováltak a karjára.)

Ez lesz a szenvedő mondat (Passiv).

Kobritz néniről a következőket kell tudnod.

1. Fritzit nem kísérte el a tetoválószalomba, azt sem tudja, hogyan történik a tetoválás. De mégha tudná is, és ismerné személyesen ezt a tetoválót, akkor is mellékes lenne mondandója szempontjából, hogy ki végezte a műveletet. Őt csak az érdekli, hogy megtörtént a tetoválás, melynek következményeképpen egy hatalmas sárkány éktelenkedik a kis Fritz karján.

2. Ha a *tätowieren* igét használja, egy alanyt is be kellene építenie a mondatba. Itt viszont nem tudja/nem tartja fontosnak/nem ismeri a tetováló személyét. Az lenne a legjobb, ha egyszerűen kihagyná a cselekvő mondat alanyát. Sajnos ez az út még Kobritz néninek sem járható, gondolj csak bele, a mondatát nem kezdheti csak úgy, igével, miután egyszerűen kidobja az alanyt.

3. Pontosan erre lesz jó a Passiv a németben (is). Akkor használod (Kobritz nénivel együtt), ha a cselekvés tényleges végzőjét nem ismered, vagy nem az a lényeg, ki vagy mi csinálta, hanem csak az, hogy megtörtént.

A magyarban (már) nincs ilyen szenvedő igeragozás, ezért más eszközökkel érhetjük el ugyanezt a hatást. Leggyakrabban az igét többes szám 1. vagy 3. személyben használja a magyar, mint Kobritz néni mondatának fordításában is. Más nyelvekben viszont él és virul a Passiv, úgyhogy a németre vonatkoztatva nyugodtan előveheted a más nyelvekben e téren szerzett tudásodat, és fordítva: amit itt idáig olvastál, alkalmazhatod más nyelvekben is.

► 51. Passiv a mondatban

A cselekvő mondat szenvedővé alakítását **passzívtranszformációnak** nevezzük. A kérdés tehát az: hogy néz ki egy mondat Passivban?

Aktiv: *Der Tätowierer hat einem Jungen einen Drachen auf den Arm tätowiert.*

Passiv: *Dem kleinen Fritz wurde ein Drache auf den Arm tätowiert.*

A passzívtranszformáció 4 lépése

(I.) Megkeresed a cselekvő mondat Akkusativját. Belőle lesz a szenvedő mondat új alanya (valakinek itt is alanyként kell közreműködnie). Akkusativ alatt olyan mondatrészt értünk itt, amelyik „önmagában” van Akkusativban, nem pedig egy Akkusativot vonzó elöljáró miatt (*für*), sőt a *jeden Tag*, *den ganzen Tag*, *nächstes Jahr* és hasonló időhatározókból sem lesz alany, bár tényleg Akkusativban vannak. Példánk Akkusativja a sárkány. Ő lesz az új szenvedő mondat alanya.

(II.) Az, hogy a mondat szenvedő, az igén (is) látszik majd: a *tätowierent* Passiv alakba teszed, és egyezteted az új alanyoddal személyben és számban. Elvileg az igeidőt megőrzöd, bár én itt az egyszerűség kedvéért Präteritumot használtam a Passivban az Aktiv Perfektje helyett.

A Passiv összetett igealak: a *werden* segédigéből és a főige Partizip Perfektjéből (PP) áll. Ez utóbbi a főmondat végére kerül, hogy teljes legyen az igei keret.

werden + PP

ich werde ... tätowiert

du wirst ... tätowiert

er, sie, es wird ... tätowiert

wir werden ... tätowiert

ihr werdet ... tätowiert

sie, Sie werden ... tätowiert

■ Vigyázz!

Ne keverd a Passivot a Futurral. Ez utóbbit szintén a *werden* segédigével, de a főige Infinitívjével képezzük.

(III.) A cselekvő mondat eredeti alanya kiiktatódik. Ez volt a haditerv, így tudtunk megszabadulni a tetoválótól. Ha mégis be akarsz tenni a mondatba a cselekvés tényleges végzőjét, lapozz az ►57. pontra.

(IV.) Minden más mondatrész változatlanul kerül át a szenvedő mondatba.

Angolosok figyelmébe!

1. Az, hogy az Akkusativból alanyt csinálsz, azt jelenti, alanyesetbe kell tenned (ez némi ragoztatással jár), nem pedig egyszerűen azt, hogy a mondat elejére teszed. Ezt a hibát főleg angolosok követik el a németben. Egyébként kezdheted a Passiv mondatot az új alannyal, de egyáltalán nem muszáj. Az én példám is olyan, hogy a Passiv mondat alanya (az eredeti Akkusativ) a mondat közepén maradt. Nincs is olyan szabály, hogy a mondatnak alannyal kell kezdődnie, bár a legtöbbször tényleg azzal kezdődik.

2. Egy másik „angolos” hiba, ha azt hiszed, hogy a Dativból is lehet alanyt csinálni a Passivban. Nem lehet sosem, nem véletlen, hogy az átalakítás lépéseinél fent is Akkusativot írtam, nem pedig tárgyat: Dativból nem lesz alany. Tehát ne próbálj a fenti cselekvő mondatból olyan Passivot gyártani, amely így kezdődik: *Der kleine Fritz wurde ...*

3. Azt is tartsd szem előtt, hogy senki sem garantálja, hogy ha a cselekvő ige mondjuk egyes szám 3. személyben volt, akkor a Passiv mondatban is egyes szám 3. személyben lesz a *werden*. Közben ugyanis lecserélted az alanyodat, és az új alanyod (az eredeti Akkusativ) éppenséggel lehet más személyű és számú. A lényeg az, hogy a ragozott igét cselekvő és szenvedő mondatban egyaránt mindig az aktuális alannyal egyeztesd.

➡ Más példák:

Kobritz néni gózni tanul. A játék leírásában a következőket olvassa a gó kellékéről, a korongokról.

*Die billigsten Steine **werden** heute aus Kunststoff **hergestellt**. Auch mit Porzellansteinen **wird** gerne **gespielt**, obwohl die besten Steine aus Muscheln **gefertigt werden**. **Aufbewahrt werden** die Steine in besonderen Dosen, deren Deckel umgekehrt neben die Dose **gestellt wird**, als Sammelteller für die gegnerischen Steine. Bei gleich starken Gegnern **wird** die Farbe der Steine **ausgelost**. Während des Spiels **werden** die gesetzten Steine nicht mehr **versetzt**.*

(A legolcsóbb korongokat műanyagból gyártják. Kedveltek a porcelánkorongok is, de a legjobbak mégis kagylóhéjból készülnek. A köveket speciális tokokban tároljuk, melyek tetejét felfordítva a tok mellé helyezzük, hogy benne gyűjtsük az ellenség korongjait. Azonos erősségű játékosok esetén a korongok színét kisorsolják. A korongokat áthelyezni a játék során már nem lehet.)

► 52. Az es-Passiv

A passzívtranszformáció az ►51. pontban leírt négy lépésében van egy pont, ahol hiba csúszhat a számításodba. Éppen a cselekvő mondatot akarod átalakítani szenvedővé, és keresed a cselekvő mondat Akkusativját. De nincs neki! (Semmi sincs Akkusativban.) Máris megakad a rendszer, hisz nincs kiből/miből új alanyt csinálni. Egy sóhajtás a

mondat elejére pedig nem lesz elég alannak. Magyarul ugyanott vagyunk, mint a tetoválónak a mondatból való egyszerű kihúzásakor: igével kellene kezdődnie a mondatnak. Ilyenkor mit tegyünk?

Sóhajtás helyett beszúrsz a mondatod elejére – de csak oda – egy jelentéktelen *es* névmást, ami pont arra jó, hogy kitöltse az ige előtti szabad helyet, és az átalakítás máris mehet tovább. Kezdheted a mondatot más mondatrészszel is, ekkor az *es*-re már nincs szükséged.

✱ **Röviden:** az *es* csak a Passiv mondat elején jelentkezik, közvetlenül a *werden* előtt akkor, ha a Passiv mondatban nincs új alany, és nem tudod/nem akarsz más mondatrészszel kezdeni a mondatot.

☞ Példák:

Es wird hier tätowiert./Hier wird tätowiert.

(Itt tetoválás folyik.)

Es wird erst nach der Tätowierung bezahlt./Bezahlt wird erst nach der Tätowierung.

(Csak a tetoválás után kell fizetni.)

Es wird nicht geschrien!

(Nem kiabálunk!)

► 53. Folyamat vagy állapot?

Dem kleinen Fritz wird ein Drache auf den Arm tätowiert.

(A kis Fritznek sárkányt tetoválnak a karjára.)

Sein Arm ist tätowiert.

(A karja tetoválva van.)

A két mondat közül csak az elsőről szóltam részletesen, pedig a második esetén is Passivról van szó. A két mondat közt az a különbség, hogy az első a tetoválást mint eseményt vagy folyamatot írja le, míg a második a tetoválás eredményeképpen előálló (itt egész életen át tartó) állapotot fejezi ki. A kétféle Passivot szokás folyamatot kifejező (Vorgangspassiv) és állapotot kifejező (Zustandspassiv) szenvedő szerkezetnek is nevezni.

A Zustandspassiv nem okoz különösebb gondot, mert a magyarban is használatos szerkezet, ráadásul képezni is hasonlóan kell.

Fritz karja tetoválva van.

Az asztal meg van terítve.

A sebész be van rúgva.

A németben a *sein* segédigével és a főige Partizip Perfektjével (PP) kell képezni. A PP a főmondat végére kerül, hogy teljes legyen az igei keret.

<i>sein + PP</i>
<i>ich bin ... tätowiert</i>
<i>du bist ... tätowiert</i>
<i>er, sie, es ist ... tätowiert</i>
<i>wir sind ... tätowiert</i>
<i>ihr seid ... tätowiert</i>
<i>sie, Sie sind ... tätowiert</i>

Azt szokták mondani, minden Zustandspassivhoz van megfelelő Vorgangspassiv, de nem minden Vorgangspassivnak van Zustandspassivpárja. Zustandspassivot csak olyan ige esetén képezhetsz, ahol van értelme a cselekvés befejeztével létrejövő állapotról beszélni. A tetoválás ilyen, de a magyarhoz hasonlóan nem mondhatod, hogy:

A könyv meg van mutatva az óvodásoknak.

A várrom meg van tekintve.

A kutya meg van simogatva.

Pedig mindhárom mondatnak van folyamatot kifejező szenvedője.

Vigyázz!

sein + PP a Zustandspassivon kívül az *istes* igeek Perfektjéhez is kell.

Fritz ist verletzt. (Zustandspassiv)

Fritz ist verschwunden. (Perfekt)

Összekeverni őket mégsem fogod, mivel Zustandspassiv nem képezhető *istes* igéből, ha pedig az ige *haben*os, akkor meg nem lehet *ist* a segédigéje Perfektben.

► 54. Igeidők és igemódok a Passivban

Elhangzott már, hogy egy tetszőleges német igeének legalább 72 ragozott alakja van. Az összeszámolást könnyen elvégezheted: 3 személy x 2 szám x 6 igeidő x Indikativ/Konjunktiv. Ha az igeének van Passivja, akkor (a Zustandspassivot most figyelmen kívül hagyva) még egyszer 72 alakkal kell számolnod. Passivban ugyanis mindent lehet csinálni, amit Aktivban lehetett.

Most röviden áttekintjük a Passiv ragozási rendszerét.

I. Vorgangspassiv

* **Képzés:** *werden* + főige PP-ben.

54. IGEIDŐK ÉS IGE MÓDOK A PASSIVBAN

A Präsens és a Präteritum táblázatban:

Vorgangspassiv	
Präsens	Präteritum
<i>ich werde ... tätowiert</i>	<i>ich wurde ... tätowiert</i>
<i>du wirst ... tätowiert</i>	<i>du wurdest ... tätowiert</i>
<i>er, sie, es wird ... tätowiert</i>	<i>er, sie, es wurde ... tätowiert</i>
<i>wir werden ... tätowiert</i>	<i>wir wurden ... tätowiert</i>
<i>ihr werdet ... tätowiert</i>	<i>ihr wurdet ... tätowiert</i>
<i>sie, Sie werden ... tätowiert</i>	<i>sie, Sie wurden ... tätowiert</i>

A további alakokhoz néhány megjegyzést kell fűznöm:

1. Az **egyszerűbb jobb-elve** értelmében, ha múlt időre van szükséged, elég lesz a Präteritum a Perfekt helyett.
2. Plusquamperfektet csak *nachdem* esetén használj!
3. A két Futurral nem fogsz túl sokszor összefutni, de azért áttekintheted a képzését.
4. Fontos viszont a Konjunktiv II mindkét alakja: *Fritzet tetoválnák/tetoválták volna*.

Ne feledd!

A most következő igealakokat egy kivétellel úgy képzod, hogy a Passiv *werden*-je mellé bekerül a mondatba egy másik segédige is (*sein, werden*). Nem lesz kavarodás, ha ahhoz tartod magad, hogy mindig a jelen idejű Passivot képzod először és csak azután a megfelelő igeidőt. Az igeidőkhöz szükséges segédigék mindig előre kerülnek a mondatban, és hátraküldik a *werdent*. A segédigék kombinációjának általános szabályaihoz lapozz a **41.** pontra.

Az igealakok gyakoriságuk csökkenő sorrendjében:

*** Perfekt:** *bin/bist/ist, ... + főige PP-je + worden.*

Fritz ist tätowiert worden.

(..., weil Fritz tätowiert worden ist.)

*** Plusquamperfekt:** *war/warst/war, ... + főige PP-je + worden.*

Fritz war tätowiert worden.

(..., nachdem Fritz tätowiert worden war.)

*** Futur I:** *werde/wirst/wird, ... + főige PP-je + werden.*

Fritz wird tätowiert werden. (Ha figyeltél, azt is meg tudod mondani, melyik a Passiv *werden*-je, és melyik a Futuré.)

(..., da Fritz tätowiert werden wird.)

* **Futur II:** *werde/wirst/wird, ... + főige PP-je + worden sein.*

Fritz wird tätowiert worden sein.

(..., dass Fritz tätowiert worden sein wird.)

* **Konjunktiv Präteritum:** *würde/würdest/würde, ... + főige PP-je.*

Ez egyszerű alak, a *werden* Konjunktiv Präterituma a *würde*.

Fritz würde tätowiert.

..., wenn Fritz tätowiert würde.

(..., [ha] Fritz tetoválnák.)

Vigyázz!

A *würde* a főigének nemcsak a PP-jével, hanem az Infinitívjével is kombinálódhat. Ez utóbbi esetben szintén feltételes módot jelent, de nem Passivban, hanem Aktivban.

Fritz würde tätowieren.

..., wenn Fritz tätowieren würde.

(..., [ha] Fritz tetoválna.)

* **Konjunktiv Plusquamperfekt:** *wäre/wärest/wäre, ... + főige PP-je + worden.*

Fritz wäre tätowiert worden.

..., wenn Fritz tätowiert worden wäre.

(..., [ha] Fritz tetoválták volna.)

II. Zustandspassiv

* **Képzés:** *sein* + főige PP-ben.

Elegendő, ha a következő négy alakot ismered: Präsens, Präteritum, Konjunktiv Präteritum, Konjunktiv Plusquamperfekt. Minden további ritkán használt alak szabályosan képezhető.

Präsens:

Fritz ist tätowiert. (Fritz tetoválna van.)

Präteritum:

Fritz war tätowiert. (Fritz tetoválna volt.)

Konjunktiv Präteritum:

Fritz wäre tätowiert. (Fritz tetoválna lenne.)

Konjunktiv Plusquamperfekt:

Fritz wäre tätowiert gewesen. (Fritz tetoválna lett volna.)

A legegyszerűbb az, ha egy pillanatra megfigyeled az állást, hogy Passivról és igéről van szó, és úgy tekintesz a *tätowier*-ra mintha melléknév lenne. Ugyanezeket a mondatokat kapod, ha például *blaura* cseréled a *tätowiert*-ot.

Fritz ist tätowiert/blau. (tetoválna van és részeg)

Fritz war tätowiert/blau. (tetoválna volt és részeg volt)